

Education at a Glance: OECD Indicators - 2006 Edition

Summary in Dutch

Education at a Glance: OESO-indicatoren - uitgave 2006

Samenvatting in het Nederlands

Education at a Glance biedt leerkrachten, beleidsmakers, leerlingen/studenten en hun ouders een uitgebreide verzameling gegevens over vrijwel elk kwantitatief en kwalitatief aspect van de prestaties en het beleid op onderwijsgebied in de OESO-landen en een aantal niet-OESO-partnerlanden. Naast gegevens over prestaties, middelen, deelnamepercentages en de inrichting van onderwijsstelsels, biedt het rapport de objectieve informatie die nodig is om een oordeel te kunnen vormen over onderwerpen zoals bijvoorbeeld het belang dat wordt gehecht aan het onderwijzen van basisvaardigheden, de ideale grootte van klassen en de lengte van het schooljaar.

Onderzoek naar de kwaliteit van onderwijssystemen

In 2003 werden met het Programme for International Student Assessment (PISA) van de OESO de wiskundige vaardigheden van 15-jarige leerlingen in OESO-landen gemeten. De scores van Finland, Korea en Nederland lagen boven het gemiddelde van alle overige OESO-landen, en meer dan een half vaardigheidsniveau hoger dan het gemiddelde. Elf andere landen (Australië, België, Canada, Denemarken, Frankrijk, IJsland, Japan, Nieuw-Zeeland, Tsjechië, Zweden en Zwitserland) behaalden scores die boven het OESO-gemiddelde lagen. De prestaties van Duitsland, Ierland, Oostenrijk en Slowakije lagen op het OESO-gemiddelde, terwijl de overige 11 landen daaronder lagen.

Er bestaat geen soortgelijke vergelijking van vaardigheden voor eerdere generaties, maar het behalen van een diploma op de verschillende niveaus geeft enig idee van het behaalde onderwijsniveau. Gemiddeld heeft 42% van de volwassen bevolking in de OESO-landen een diploma op slechts hoger middelbaar schoolniveau. Ongeveer 30% van de volwassenen heeft slechts basisonderwijs of lager middelbaar onderwijs afgemaakt, terwijl 25% een opleiding op tertiair niveau heeft voltooid. Landen verschillen onderling echter sterk wat betreft de verdeling van de behaalde onderwijsniveaus over de bevolking.

Europa en de Verenigde Staten moeten het steeds vaker afleggen tegen landen in Oost-Azië. Twee generaties terug had Korea de levensstandaard die Afghanistan nu heeft en was het een van de landen met de slechtste onderwijsprestaties. Op dit moment heeft echter 97% van alle Koreanen in de leeftijdsgroep van 25 tot 34 jaar een diploma op het niveau van hoger middelbaar onderwijs, het hoogste percentage van alle OESO-landen. Korea is daarin niet uniek. Alleen al tussen 1995 en 2004 is het aantal studenten dat aan een universiteit studeert meer dan verdubbeld in China en Maleisië en is dit aantal in Thailand toegenomen met 83% en in India met 51%.

Azië doet het ook goed als wordt gekeken naar de kwaliteit van het onderwijs. In de Verenigde Staten en de meeste grote economieën in Europa liggen de prestaties van 15-jarigen slechts rond of onder het OESO-gemiddelde in het PISA-onderzoek. De zes Oost-Aziatische onderwijssystemen die deelnamen aan PISA 2003 behoorden tot de top tien van best presterende landen en slaagden er bovendien in om weinig studenten te laten uitvallen. Daarentegen presteerde gemiddeld 20% van de 15-jarigen in de EU en meer dan een kwart in de Verenigde Staten op Niveau 1 (het laagste PISA-niveau) of daaronder. Over de OESO-landen als geheel hebben leerlingen uit de armste gezinnen gemiddeld 3,5 keer zoveel kans om op of onder Niveau 1 te presteren dan degenen met een sociaal-economisch gunstige achtergrond.

Grootte van klassen: kleiner hoeft niet altijd beter te zijn

De resultaten duiden niet op een eenvoudig verband tussen het aantal leerlingen per leerkracht en prestaties. Er zitten 30 of meer leerlingen in een klas in Japan, Korea en Mexico, Brazilië, Chili en Israël, tegenover 20 of minder in Denemarken, IJsland, Luxemburg, Zwitserland en Rusland. Maar slechts 2,7% van de leerlingen in Luxemburg bevindt zich bijvoorbeeld in de hoogste groep in de PISA-wiskundeschaal, vergeleken met 8,2% in Japan.

De interactie tussen leerkrachten en leerlingen wordt ook beïnvloed door het aantal klassen of leerlingen waarvoor een leerkracht verantwoordelijk is, het onderwezen vak, de verdeling van de tijd van de leerkracht over les geven en andere taken, de indeling van leerlingen in de klassen en de praktijk van team-teaching.

Onderwijsprestaties tussen de geslachten: meisjes halen jongens in

De verschillen tussen mannen en vrouwen op het gebied van onderwijskwalificaties veranderen in het voordeel van de vrouwen. Voor 55- tot 64-jarigen is de gemiddelde duur van formeel onderwijs in slechts drie landen in het voordeel van vrouwen, maar voor 25- tot 34-jarigen is het gemiddelde aantal jaren genoten onderwijs in 20 van de 30 OESO-landen hoger voor vrouwen, terwijl slechts 2 van de overige 10 landen (Zwitserland en Turkije) verschillen vertonen van meer dan 0,5 jaar in het voordeel van de mannen.

In 19 van de 22 OESO-landen en de 3 partnerlanden waarvoor de totale percentages gediplomeerden kunnen worden vergeleken tussen de geslachten, is het percentage

meisjes met een diploma op hoger middelbaar schoolniveau hoger dan het percentage jongens. Het verschil in het voordeel van meisjes bedraagt meer dan 10 procentpunten in Denemarken, Finland, IJsland, Ierland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Polen en Spanje en Brazilië. In Turkije ligt het percentage gediplomeerde schoolverlaters acht procentpunten hoger voor jongens, terwijl er in Korea en Zwitserland minder dan één procentpunt verschil is.

Salarissen en werklast van leerkrachten: een wisselend beeld over de OESO-landen

De salarissen voor leerkrachten met minstens 15 jaar ervaring in het basisonderwijs en lager middelbaar onderwijs in verhouding tot het BBP per hoofd van de bevolking zijn het laagst in Hongarije (0,91), IJsland (0,69), Noorwegen (0,87), Polen (0,83) en Israël (0,73), en het hoogst in Korea (2,37 in basisonderwijs en 2,36 in lager middelbaar onderwijs), Mexico (2,09, lager middelbaar onderwijs) en Turkije (2,44, basisonderwijs). In hoger algemeen middelbaar onderwijs worden de laagste verhoudingen aangetroffen in Noorwegen (0,87), Polen (0,83), IJsland (0,94) en Israël (0,73).

De salarissen van leerkrachten met minstens 15 jaar ervaring in het lager middelbaar onderwijs variëren van ongeveer \$ 10.000 in Polen tot \$ 48.000 of meer in Duitsland, Korea en Zwitserland, en zijn zelfs hoger dan \$ 80.000 in Luxemburg.

De salarissen van leerkrachten stegen tussen 1996 en 2004 in vrijwel alle landen in reële termen, waarbij de grootste stijgingen te zien waren in Finland, Hongarije en Mexico. De salarissen in het basisonderwijs en hoger middelbaar onderwijs in Spanje daalden in dezelfde periode in reële termen, alhoewel deze nog steeds boven het OESO-gemiddelde liggen.

Het aantal lessen per jaar op openbare scholen is gemiddeld 704, maar varieert van meer dan 1000 in Mexico en de Verenigde Staten tot 534 in Japan. Er bestaan ook aanzienlijke variaties in de manier waarop de lestijd is verdeeld over het jaar: zo werken leerkrachten in IJsland meer uren in het jaar in een schooljaar van 36 weken dan leerkrachten in Denemarken, waar het schooljaar 42 weken duurt. Lessen zijn echter slechts één indicator van de werklast van leerkrachten, die ook kan bestaan uit een aanzienlijke hoeveelheid tijd die wordt besteed aan bijvoorbeeld lesvoorbereiding en nakijkwerk, of buitenschoolse activiteiten.

Leerlingen in OESO-landen genieten gemiddeld 6847 uur onderwijs in de leeftijd tussen 7 en 14 jaar, waarvan 1570 uur in de leeftijd tussen 7 en 8 jaar, 2494 uur tussen 9 en 11 jaar, en 2785 uur tussen 12 en 14 jaar. Gemiddeld maken in de OESO-landen lezen en schrijven, rekenen en techniek bijna 50% uit van de verplichte lestijd van leerlingen van 9 tot 11 jaar, en 41% van leerlingen tussen 12 en 14 jaar. Bij 9- tot 11-jarigen bestaat er grote variatie tussen de landen in het deel van het verplichte onderwijsprogramma dat wordt besteed aan lezen en schrijven: van 13% of minder in Australië, Chili en Israël tot 30% in Frankrijk, Mexico en Nederland. Er bestaat ook een aanzienlijk verschil in de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan moderne vreemde talen, variërend van 1% of minder in Australië, Engeland, Japan en Mexico tot 21% in Luxemburg.

De kosten van onderwijs: gemiddeld 5,9% van het BBP in OESO-landen

De uitgaven aan onderwijs bedragen gemiddeld 5,9% van het BBP in de OESO-landen, variërend van 3,7% in Turkije tot 8% in IJsland. De uitgaven per leerling/student in een doorsnee OESO-land bedragen \$ 5450 per jaar in het basisonderwijs, \$ 6962 in het middelbaar onderwijs en \$ 11.254 in het hoger onderwijs. De OESO-landen besteden gemiddeld \$ 77.204 per leerling gedurende de theoretische duur van het basisonderwijs en middelbaar onderwijs. De totaalbedragen variëren van minder dan \$ 40.000 in Mexico, Polen, Slowakije, Turkije, Brazilië, Chili en Rusland, tot \$ 100.000 of meer in Oostenrijk, Denemarken, IJsland, Italië, Luxemburg, Noorwegen, Zwitserland en de Verenigde Staten. Op hoger onderwijsniveau zijn vergelijkingen, vanwege de grote verscheidenheid aan studies die worden aangeboden, veel moeilijker te maken. De jaarlijkse uitgaven per jaar voor een student in het hoger onderwijs is in Japan bijvoorbeeld bijna hetzelfde als in Duitsland (\$ 11.556 in Japan, \$ 11.594 in Duitsland). De gemiddelde duur van een studie in het hoger onderwijs is echter 5,4 jaar in Duitsland tegenover 4,1 in Japan, zodat de totale kosten van elke student in het hoger onderwijs slechts \$ 47.031 bedragen in Japan, vergeleken met \$ 62.187 in Duitsland.

De lagere uitgaven per eenheid betekenen overigens niet dat de prestaties lager zijn. De uitgaven in Korea en Nederland liggen bijvoorbeeld onder het OESO-gemiddelde voor basisonderwijs en middelbaar onderwijs, maar beide landen behoren tot de best presterende in het PISA 2003-onderzoek.

De uitgaven per leerling in het basisonderwijs, middelbaar onderwijs en postmiddelbaar maar niet hoger onderwijs, zijn tussen 1995 en 2003 in elk land gestegen. In 16 van de 26 OESO- en partnerlanden waarvoor gegevens beschikbaar zijn, bedragen de veranderingen meer dan 20%, en zijn ze 30% of meer in Australië, Griekenland, Hongarije, Ierland, Mexico, Nederland, Polen, Portugal, Slowakije, Turkije en Chili. De enige landen waar de toename van de uitgaven aan onderwijs per leerling in het basisonderwijs, middelbaar onderwijs en postmiddelbaar maar niet hoger onderwijs 10% of minder bedraagt in dezelfde periode zijn Duitsland, Italië, Zwitserland en Israël. De dalende aantallen inschrijvingen lijken niet de hoofdfactor te zijn achter deze veranderingen.

Het patroon verschilt op hoger onderwijsniveau. In 7 van de 27 OESO- en partnerlanden waarvoor gegevens beschikbaar zijn (Australië, Tsjechië, Polen, Portugal, Slowakije, Brazilië en Israël) namen de uitgaven per student in het hoger onderwijs af tussen 1995 en 2003, voornamelijk dankzij een toename van meer dan 30% in het aantal studenten. Daarentegen stegen de uitgaven per student aanzienlijk in Griekenland, Hongarije, Ierland en Mexico en Chili, ondanks de toename van het aantal inschrijvingen van respectievelijk 93%, 70%, 34%, 48% en 68%. Van de 27 OESO- en partnerlanden waren Oostenrijk, Canada, Denemarken, Duitsland, Italië, Nederland en Turkije de enige landen waar het aantal studenten in het hoger onderwijs met minder dan 10% steeg.

Wie betaalt? De overheid draait nog steeds voor de kosten op, maar particuliere financiering neemt toe

Gemiddeld wordt 93% van het basisonderwijs, middelbaar onderwijs en postmiddelbaar maar niet hoger onderwijs in OESO-landen bekostigd vanuit de staatskas, hoewel particuliere financiering meer dan 13% bedraagt in Australië, Duitsland, Korea, Mexico, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en partnerland Chili. In de periode van 1995 tot 2003 was het aantal landen waar het overheidsaandeel toenam op alle niveaus gelijk aan het aantal landen waar het overheidsaandeel daalde.

In het hoger onderwijs is het particuliere aandeel echter over de gehele linie toegenomen. Dit steeg met meer dan 3 procentpunten in de helft van de landen die gegevens beschikbaar stelden, en met meer dan 9 procentpunten in Australië, Italië en het Verenigd Koninkrijk.

Het deel van het hoger onderwijs dat particulier wordt bekostigd varieerde van minder dan 5% in Denemarken, Finland, Griekenland, Noorwegen en Turkije tot meer dan 50% in Australië, Japan, Korea, de Verenigde Staten en Chili. Het grootste deel van de particuliere financiering is afkomstig van huishoudens, met name in de vorm van collegegelden. Een kwart van de landen heft geen collegegeld, terwijl de hoogte van de collegegelden in de overige landen sterk varieert.

Investeren in onderwijs: hoog rendement voor economieën en individuen

Onderwijs wordt voornamelijk gefinancierd vanuit de openbare uitgaven. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat dit goed bestede uitgaven zijn. Het geschatte langetermijneffect op de economische productie van één extra jaar onderwijs in de OESO-landen is over het algemeen tussen 3% en 6%. Uit analyses van de oorzaken voor economische groei blijkt dat toenemende arbeidsproductiviteit in de meeste OESO-landen tussen 1994 en 2004 goed was voor ten minste de helft van de toename van het BBP per hoofd van de bevolking. Niet de hele toename van de productiviteit is te danken aan het onderwijs, maar uit onderzoek dat het alfabetisme als maatstaf nam van menselijk kapitaal is gebleken dat een land dat erin slaagt een alfabetismescore van 1% hoger te realiseren dan het internationale gemiddelde, een niveau van arbeidsproductiviteit en BBP per hoofd van de bevolking bereikt dat respectievelijk 2,5% en 1,5% hoger ligt dan dat van andere landen.

Voor individuen vormt onderwijs ook een solide investering. Aangezien basisonderwijs en het meeste middelbare onderwijs verplicht is, gaat de “investeringsbeslissing” over het algemeen over de vraag of er wel of niet wordt geïnvesteerd in vervolgonderwijs. Ondanks de vele rapporten over “diploma-inflatie” en de devaluatie van kwalificaties, kan de investering in het behalen van een graad op universitair niveau, wanneer deze wordt gedaan als onderdeel van het initiële onderwijs, jaarlijks een rendement opleveren (berekend door de verwachte toekomstige inkomens te vergelijken met de persoonlijke kosten van studeren) van wel 22,6%, waarbij alle landen rendementen vertonen die boven de 8% liggen. Er zijn ook belangrijke indirecte

voordelen: veel landelijke onderzoeken wijzen op een positief causaal verband tussen een hoog behaald onderwijsniveau en betere geestelijke en lichamelijke gezondheid.

Onderwijs heft echter de inkomensongelijkheid tussen de seksen niet op: bij eenzelfde onderwijsniveau verdienen vrouwen doorgaans slechts 50% tot 80% van wat mannen krijgen.

Het effect van demografische veranderingen

In 23 van de 30 OESO-landen en Chili zal het aantal leerlingen in de leerplichtige leeftijd de komende 10 jaar dalen. Deze trend doet zich het sterkst voor in Korea, waar de leeftijdsgroep van 5- tot 14-jarigen naar verwachting met 29% zal afnemen. Voor de groep van 15- tot 19-jarigen worden trends van 30% of meer verwacht in Tsjechië, Polen, Slowakije en Rusland.

In sommige landen is de daling al eerder ingezet. In Spanje zal de bevolkingsgroep van 20- tot 29-jarigen bijvoorbeeld de komende 10 jaar met 34% afnemen.

Als we, ter illustratie, ervan uitgaan dat het deelnamepercentage en de kosten per leerling op het huidige niveau blijven, dan zouden deze bevolkingstrends kunnen leiden tot een vermindering van de uitgaven aan onderwijs in, op vier na, alle OESO-landen plus Chili, waardoor, zo zou men kunnen aanvoeren, er meer ruimte ontstaat om het deelnamepercentage of de uitgaven per leerling in deze landen te verhogen. In tegenstelling hiermee wijzen de bevolkingsvoorspellingen voor de Verenigde Staten juist op een relatief sterke toename in het komende decennium, hetgeen zou kunnen leiden tot druk op de onderwijsbudgetten.

© OECD 2006

Deze samenvatting is geen officiële OESO-vertaling.

Reproductie van deze samenvatting is toegestaan, mits het OESO-copyright en de titel van de oorspronkelijke publicatie worden vermeld.

Meertalige samenvattingen zijn vertaalde uittreksels van OESO-publicaties die oorspronkelijk in het Engels en Frans zijn gepubliceerd.

Deze zijn gratis te verkrijgen via de Online Bookshop van de OESO
www.oecd.org/bookshop/

Neem voor meer informatie contact op met de eenheid OECD Rights and Translation,
Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 99 30

Eenheid rechten en vertaling OECD (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Parijs
Frankrijk

Bezoek onze website www.oecd.org/rights/

